

แนวคิด แบบจำลอง และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด

เพลงเป็นผลงานทางศิลปะอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากการผสมผสานกันระหว่างคำร้องและทำนองดนตรี เพลงนับเป็นงานวิจิตรศิลป์ (Fine arts) ที่สามารถรับรู้ได้ด้วยการฟัง จะเห็นได้ว่าการฟังเพลงนั้นมีลักษณะเป็นนามธรรม (abstract) ซึ่งผู้ฟังแต่ละคนจะมีอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดต่อบทเพลงแต่ละเพลงแตกต่างกันออกไป ดังคำกล่าวที่ว่า "เพลงเป็นศิลปะแห่งจิตใจ" ซึ่งถูกถ่ายทอดออกมาในรูปของอุดมคติของนักประพันธ์ ฉะนั้น จึงไม่มีผู้ใดสามารถที่จะให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า "เพลง" ได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากเพลงเป็นภาษาแห่งอารมณ์ (language of emotion) ซึ่งเกิดจากจินตนาการของผู้ฟังแต่ละคน รวมทั้งยังเป็นสื่อที่แสดงออกถึงความรู้สึกต่าง ๆ อาทิเช่น ความรัก ความสนุกสนาน ความเศร้า ความเสียใจ เป็นต้น

Carl E. Seashore ศาสตราจารย์ด้านจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยไอโอวา ได้กล่าวถึงสาเหตุที่มนุษย์ชอบฟังดนตรี ในหนังสือ "WHY WE LOVE MUSIC" ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ดนตรีช่วยกระตุ้นมนุษย์ได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ พร้อมกันก็เปรียบเสมือนกลไกที่ไขกระดูกระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งคอยควบคุมกล้ามเนื้อและหน้าที่ต่าง ๆ ตามอวัยวะภายใน รวมถึงระบบประสาทอัตโนมัติอีกด้วย
2. เสียงของดนตรีทำให้รู้สึกเหมือนว่าได้อยู่ในอีกโลกหนึ่งซึ่งเรียกว่าการปลอมแปลงทางอารมณ์ (disguise) เนื่องจากบางครั้งมนุษย์ต้องการที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาบางอย่างที่กีดตันอยู่ จึงพยายามหาทางออกด้วยการแสวงหา ซึ่ง

ดนตรีช่วยได้ทางอ้อม โดยให้โอกาสแสดงถึงความรู้สึก ความต้องการที่สภาพแวดล้อมในชีวิตจริงไม่อำนวยให้ทำเช่นนั้น เป็นการช่วยรักษาสุขภาพจิตของมนุษย์ให้สมดุลย์

3. จังหวะของเพลงเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดความน่าสนใจที่จะฟัง ไม่ว่าจะ เป็นจังหวะช้า เร็ว หรือ กระแทกกระทั้น

4. เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งของอารมณ์ ซึ่งนักแต่งเพลงพยายามจะกระตุ้นออกมา ทั้งที่ต้องการจูงใจหรือเกิดจากประสบการณ์ของตนเอง เป็นสื่อภาษาทางอารมณ์ให้ผู้ฟัง ได้รับรู้

5. ระดับสติปัญญาที่สามารถรับรู้ เข้าใจ และ เข้าถึงเพลงนั้น ๆ ได้ ด้วยอารมณ์ของผู้ฟัง

6. การที่มีผู้ใดผู้หนึ่งแนะนำเพลงให้ฟัง ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ เพื่อนหรือสื่อมวลชน ซึ่งกระตุ้นให้สนใจว่าดนตรีหรือเพลงนั้น ๆ ดีและไพเราะอย่างไร¹

นายแพทย์วิทยา นาควัชระ ได้กล่าวถึงเพลงและดนตรีว่า

...อันที่จริงแล้ว เพลงหรือดนตรีนั้นเป็นสื่อทางศิลปะชนิดหนึ่งที่จะแสดงถึงความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ออกมาได้อย่างเหมาะสม ไพเราะ ไม่ว่าจะ เป็นความงาม ความสุข ความทุกข์ ความระทมใจ หรือ ความประทับใจ มนุษย์จึงใช้ดนตรีและเพลงเป็นสื่อระบายความรู้สึกทางจิตใจที่ไม่สามารถจะพูดได้ตรง ๆ ออกมาเป็นเสียงเพลง ซึ่งคนสามารถจะฟังและเข้าใจ พร้อมทั้งยอมรับได้...²

¹สมโภช รอดบุญ, สังคีตนิยมเบื้องต้นว่าด้วยเพลงคลาสสิก, (กรุงเทพมหานคร: นานักขรรการพิมพ์, 2518), หน้า 2-4.

²วิทยา นาควัชระ, เพียงอยากเห็นดอกไม้บาน, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2528), หน้า 15.

นายแพทย์พนพิศ อมาตยกุล ได้กล่าวถึงการฟังเพลงว่า

...การฟัง เพลงก็เช่นเดียวกับการฟังภาษาพูด ผู้ฟัง เพลงแต่ละคนจะรับรู้ รับความรู้สึก เข้าใจ เกิดอารมณ์เล็กน้อย ตื่นหรือลึกลับเท่ากันทุกคนไป ประสบการณ์ของผู้ฟังแต่ละคนจะพาให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ อย่างมากมาย...¹

พงษ์ชัย ไทยวรรณศรี ได้กล่าวถึงเพลงไว้ว่า

เพลง เป็นงานทางศิลปะที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็น สื่อในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนอารมณ์ต่าง ๆ ให้ผู้อื่นได้ทราบ เพลงจึงสามารถบันดาลให้มนุษย์เกิดความรู้สึกต่าง ๆ กัน เช่น ความรู้สึก ที่อ่อนไหว เศร้าสร้อย ร่าเริงแจ่มใส หรือ คึกคะนองไปกับเสียงเพลง นอกจากนี้ เพลงยังช่วยให้มนุษย์เกิดพลังในทางสร้างสรรค์และช่วยผลักดัน ให้มีมานะที่จะต่อสู้กับอุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาแผ้วพานในชีวิตได้²

โดยสรุปแล้ว อาจกล่าวได้ว่า เพลงเป็นภาษาอย่างหนึ่งที่สามารถสื่อ ความคิด จินตนาการ และ ความรู้สึกออกมาในรูปของถ้อยคำและเสียง ซึ่งผู้ฟัง แต่ละคนสามารถจะรับรู้ได้ด้วยความคิดที่แตกต่างกันออกไป

CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹พนพิศ อมาตยกุล, ดนตรีวิจัภย์, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท รักษ์ศิลป์ จำกัด, 2529), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

²พงษ์ชัย ไทยวรรณศรี, "วรรณกรรมจากบทเพลงสุนทราภรณ์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2529), หน้า 4.

องค์ประกอบของเพลง

เพลง เป็นงานศิลปะที่มีความละเอียดอ่อนซึ่งถูกสร้างสรรค์ขึ้นโดยอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ผู้ประพันธ์เพลง หรือ คีตกวี (composer) เป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และ จินตนาการต่าง ๆ ออกมาเป็นเนื้อร้องและทำนองเพลง ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดรสนิยมาให้แก่ผู้ฟัง
2. ผู้เผยแพร่ (publisher) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เผยแพร่บทเพลงให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย
3. นักร้อง นักดนตรี (performer)
4. สื่อ (medium) ได้แก่ สื่อกลางระหว่างนักร้อง นักดนตรี และผู้ฟัง สื่ออาจได้แก่ เสียงร้องหรือเสียงดนตรีและรวมไปถึงสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ อาทิเช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ แผ่นเสียง เครื่องบันทึกเสียง เทปคาสเซ็ท ฯลฯ ซึ่งจะช่วยในการถ่ายทอดบทเพลง ไปสู่ผู้ฟัง
5. ผู้ฟัง (listener) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากถ้าไม่มีผู้ฟังก็จะมีผู้รับถ่ายทอดผลงานเพลงจากศิลปิน

องค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นเป็นองค์ประกอบโดยทั่ว ๆ ไปของเพลง แต่ถ้าพิจารณาถึงองค์ประกอบของเพลงที่ดีจำต้องมีคุณลักษณะดังนี้คือ

1. ทำนองต้องไพเราะ เสนาะหู หมายความว่า จะต้องเป็นเพลงที่แต่งมาดี มีการบรรเลงประสานเสียงที่ดี จังหวะ เนื้อร้อง เหมาะสมดีแล้ว
2. มีความหมายดีและเป็นความหมายที่ดึงดูดใจผู้ฟัง
3. มีนักร้อง นักดนตรีที่ดี สามารถถ่ายทอดความไพเราะของเพลงนั้นออกมาสู่โสตประสาทของผู้ฟังได้ดีและครบครัน หมายถึง การได้นักร้องเสียงดี ได้นักดนตรีฝีมือดี
4. เพลงนั้นเมื่อบรรเลงออกมาสู่ประชาชนจะต้องได้รับการฝึกซ้อม บั๊บบัง บั๊บบัง ต้องใช้ความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันบรรเลง ต้องมีระเบียบในตัวของมันเอง กล่าวได้ว่าต้องเป็นผลงานที่เกิดจากความสามัคคีร่วมใจกันก่อให้เกิดขึ้น

5. เพลงนั้นจะต้องให้อารมณ์ สามารถรับใช้สังคมหรือบุคคลได้ เช่น เพลงปลุกใจมีพลังสำคัญทำให้คนฟังรู้สึกคึกคัก ให้รู้สึกรักชาติบ้านเมือง หรือเพลงรักเพลงนั้น ๆ ให้อารมณ์รักที่ละเมียดละไม ฟังแล้วเกิดอารมณ์คล้อยตามได้¹

การประกอบธุรกิจเทปเพลง

ธุรกิจเทปเพลง เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกในสังคมให้ได้รับความเพลิดเพลินและช่วยในการผ่อนคลายความตึงเครียดจากชีวิตประจำวัน ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจเทปเพลงขึ้นอยู่กับความสามารถและความชำนาญของผู้ประกอบธุรกิจนั้นว่าสามารถที่จะวางรากฐานนโยบาย และ หลักการต่าง ๆ ตลอดจนดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ได้มากน้อยเพียงใด การประกอบธุรกิจเทปเพลงนั้นเป็นการผลิตสินค้า ซึ่งได้แก่ เทปเพลง และนำสินค้านั้นมาจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค โดยอาศัยการทำโปรโมชั่นเพื่อช่วยให้การจำหน่ายดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า โดยทั่วไปแล้วผู้ประกอบธุรกิจเทปเพลงต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไปในการดำเนินงาน หากวัตถุประสงค์สำคัญในการประกอบธุรกิจเทปเพลงก็คือ

1. เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรสูงสุด
2. เพื่อให้ได้ส่วนแบ่งทางการตลาดมากที่สุด
3. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานเพลงใหม่ ๆ ออกสู่วงการเทป

วัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการที่กล่าวมานี้เป็นวัตถุประสงค์ที่ผู้บริหารของบริษัทเทปเพลงส่วนใหญ่ได้ตั้งขึ้นและพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายให้เป็นผลสำเร็จ จะเห็นได้ว่าในทางปฏิบัติแล้ว การแข่งขันกันภายในวงการเทปเพลงเท่าที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ก็เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนั่นเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าบริษัทเทปเพลงใดจะเน้นที่วัตถุประสงค์อันใดเป็นหลัก แต่โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะเน้นที่การให้ได้มาซึ่งผลกำไรสูงสุด

¹พูนพิศ อมาตยกุล, ดนตรีวิจักษ์, หน้า 30.

การประกอบธุรกิจเทปเพลงมีลักษณะ เป็นธุรกิจการค้า (commercial business) ที่ดำเนินการโดยเอกชน ซึ่งมีทั้งลักษณะบุคคลคนเดียวเป็นเจ้าของ บริษัทจำกัด และ ห้างหุ้นส่วนจำกัด โดยทั่วไปแล้ว ปัจจัยที่สำคัญในการประกอบธุรกิจ ได้แก่ ทุน ที่ดิน แรงงาน และ ผู้ประกอบการ ซึ่งในการประกอบธุรกิจเทปเพลงนั้นก็จำต้องอาศัยปัจจัยที่กล่าวมาคือ

- ทุน ได้แก่ เงินทุนที่จะช่วยให้การค้าเป็นไปอย่างราบรื่น
- ที่ดินและทรัพยากร ได้แก่ ที่ตั้งของบริษัท และ ศิลปิน ซึ่งจะ เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานเพลง

- แรงงาน ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการค้า เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานเพลง เช่น นักประพันธ์ทำนอง-คำร้อง นักเรียบเรียงเสียงประสาน นักดนตรี เป็นต้น

- ผู้ประกอบการ ได้แก่ กรรมการบริษัท ผู้บริหารฝ่ายต่าง ๆ ภายในบริษัท

แบบจำลอง

บริษัทที่ดำเนินการธุรกิจเทปเพลงไทยสากล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางการค้านั้นล้วนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดรูปแบบลักษณะของเทปเพลงไทยสากล ทั้งส่วนของการผลิตและสร้างสรรค์ผลงาน การทำโปรโมชัน และการจัดจำหน่าย ถึงแม้ว่าระบบธุรกิจเทปเพลงไทยสากลจะมีโครงสร้างที่สลับซับซ้อนและยังไม่ได้จัดว่าเป็นสถาบันที่มีการดำเนินงานกันอย่าง เป็นขั้นตอน และระบบดังเช่นสถาบันสื่อสารมวลชน แต่ในที่นี้อาจอาศัยแบบจำลองหรือแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนมาใช้ในการอธิบาย ทั้งนี้เนื่องจากเพลงเป็นภาษาแห่งการสื่อสารอย่างหนึ่งที่อาศัยสื่อ อันได้แก่ เทปคาสเซ็ท เป็นพาหนะในการเผยแพร่รูปแบบและ เนื้อหาไปสู่ผู้ฟัง

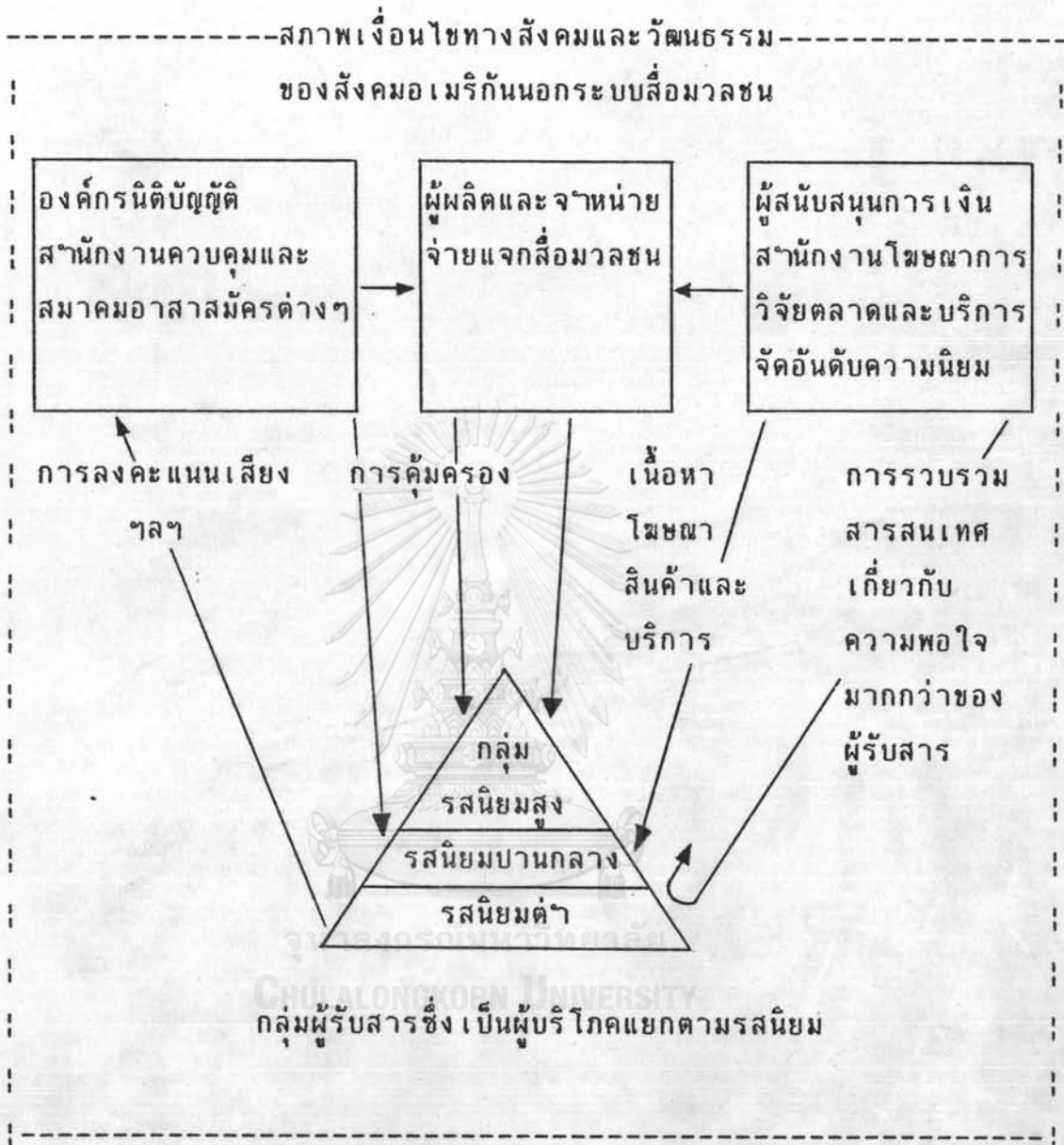
แบบจำลองของ เดอ เพลอร์ ว่าด้วยระบบสื่อสารมวลชนอเมริกัน¹

แบบจำลองนี้จัดการสื่อสารมวลชนไว้ในบริบทของสถาบันอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการเมืองและ เศรษฐกิจซึ่งทำหน้าที่ในการกำหนดบุคลิกของสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ส่งสาร สาร และ สาธารณชน แบบจำลองนี้กล่าวถึงระบบสื่อสารมวลชนอเมริกันโดยส่วนรวม โดยอธิบายเกี่ยวกับระบบสื่อมวลชนแบบเสรีนิยมหรือตลาดเสรี ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่มีการผันแปรในด้านความสมดุลแห่งพลังทางการเมืองและ เศรษฐกิจในสังคมแล้ว การผันแปรนั้นจะก่อให้เกิดผลตามมาต่อโครงสร้างและสัมพันธ์ภาพต่าง ๆ ดังที่ได้แสดงไว้ในแบบจำลอง

แบบจำลองนี้เพิ่งเล็งถึงสิ่งซึ่ง เดอ เพลอร์ เรียกว่า ลักษณะของเนื้อหาที่มี "รสนิยมต่ำ" ในระบบอเมริกัน เนื้อหานี้ ได้แก่ เนื้อหาที่สื่อมวลชนส่งออกมา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาประเภท "ละครอาชญากรรม รายการชุดต่อ ๆ กันในตอนกลางวัน" ฯลฯ สาเหตุที่ถูกเรียกว่าเนื้อหา "รสนิยมต่ำ" ก็เนื่องจากเนื้อหาเหล่านี้มักถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอว่ามีผลโดยตรงที่แฝงอันตราย ทั้งในทางศีลธรรมและในทางสังคมและมีคุณภาพต่ำทั้งในเชิงสุนทรียะ และ ภูมิปัญญา จุดเริ่มต้นสำหรับการวิเคราะห์ก็คือการสังเกตพบข้อเท็จจริงว่าเนื้อหาชนิดนั้นยังคงเฟื่องฟูอยู่ตลอด ถึงแม้ว่าจะถูกวิพากษ์วิจารณ์เพียงใดก็ตาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹ เดนิส แมคเคลล และ สเวน วินคาฮูล, "ระบบสื่อสารมวลชน การผลิต การเลือกสรร และ การเคลื่อนไป," แบบจำลองการสื่อสารสำหรับการศึกษาสื่อสารมวลชน แปลโดย สวนิต ยมาภัย และ ระวีวรรณ ประกอบผล (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 174-177.

ภาพที่ 1 แบบจำลองของ เดอเฟลอร์ เกี่ยวกับระบบสื่อสารมวลชนอเมริกัน (เดอเฟลอร์, 1970)

หน่วยประกอบสำคัญในแบบจำลอง อาจกล่าวได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก กลุ่มผู้รับสารจะแตกต่างกันไปตามการจำแนก โดยใช้สมมติฐานทางรสนิยม หรือ ระดับความพอใจในสิ่งหนึ่งมากกว่าอีกสิ่งหนึ่ง คือ สูง กลาง และ ต่ำ

ประการที่สอง สำนักงานด้านการเงินและการค้าซึ่งให้เงินทุนสำหรับการผลิตสื่อมวลชน ชื่อเวลาและ เนื้อที่โฆษณาและมีรายรับของตนเองจากกิจกรรมทางธุรกิจอย่างอื่น ๆ สำนักงานเช่นที่กล่าวนี้ใช้การวิจัยตลาดและการสำรวจเพื่อที่จะปรับความพอใจของสาธารณชน อำนาจการซื้อของผู้รับสาร และ อุปนิสัยและผลประโยชน์ของผู้โฆษณาให้ได้เหมาะสมแก่กัน ภารกิจสำคัญของสำนักงานเหล่านี้ดังที่ได้แสดงไว้ในแบบจำลองคือการหาให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเกี่ยวกับความพอใจของผู้รับสารและให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีอำนาจสูง ไปยังผู้ผลิตสื่อมวลชนในรูปของการสนับสนุนด้านการเงิน

ประการที่สาม มืองค์กรต่าง ๆ ที่ผลิตและจำหน่ายแจกสื่อมวลชน ซึ่งในกรณีนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นบริษัทเอกชน ซึ่งดำเนินกิจการเพื่อหากำไรในระบบของการผลิตเพื่อมวลชน

ประการที่สี่ หน่วยประกอบนี้แสดงถึงระเบียบข้อบังคับของรัฐและสถาบันต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ควบคุม ทั้งที่เป็นของรัฐบาลและองค์การอาสาสมัคร ซึ่งทำหน้าที่หลักกันในหลายรูปแบบด้วยกัน สถาบันเหล่านั้นได้รับข้อมูลความคิดเห็นและปฏิกิริยาบ่อนกลับจากสาธารณชน บางทีก็โดยผ่านกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ว่าด้วยเนื้อหาของสื่อมวลชน หรือ โดยการผ่านการควบคุมทางเทคนิคและทางการเงินที่กระทำไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน หน่วยประกอบอันนี้ ในแบบจำลองจะทำหน้าที่เป็นผู้ถ่วงดุลผลประโยชน์ในเชิงการค้าของเอกชน ซึ่งภาคเอกชนหรือภาคการค้ามีอำนาจเหนือเนื้อหาของสื่อมวลชนมากกว่า

ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าการผลิตและการจำหน่ายแจกอยู่ในภาคของเอกชน นอกจากนี้ ก็ยังอาจจะเนื่องมาจากประเพณีเสรีนิยมที่ยึดถือว่ารัฐบาลไม่ควรเข้าไปควบคุมการแสดงออกโดยเสรีของสื่อมวลชนโดยตรง

ในทัศนะของ เดอเพลอร์การ์ทีลือมวลชนได้เสนอเนื้อหาที่มี "รสนิยมต่ำ" เป็นวิธีการหลักอันสำคัญที่จะสนองเงื่อนไขทางการเงินของการดำเนินงานในระบบสื่อสารมวลชน เพราะนี่คือการตอบสนองโดยเสรีต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่ ระเบียบข้อบังคับของรัฐจะมีผลในการควบคุมการนำเสนอแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะของระบบต่าง ๆ ทุกระบบที่ว่า การเปลี่ยนแปลงในส่วนใดส่วนหนึ่งจะเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วนอื่น ๆ แต่ทว่าในบางส่วนจะรุนแรงมากกว่าส่วนอื่น ๆ ที่กล่าวมานี้ ย่อมใช้ได้กับสถานะของความพอใจในสิ่งหนึ่งมากกว่าอีกสิ่งหนึ่งของสาธารณชน ซึ่งในระบบเสรีนิยมได้ให้เกณฑ์ในการพิจารณาและแรงส่งอันสำคัญสำหรับบริการด้านสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะชนิดใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในด้านความพอใจในสิ่งหนึ่งมากกว่าอีกสิ่งหนึ่งของสาธารณชนนั้นน่าจะเป็นต้นเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปแบบของเนื้อหาที่จะจำหน่ายจ่ายแจกไป

การประกอบธุรกิจเทปเพลงไทยสากลมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการเงินเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าการดำเนินธุรกิจแบบเสรีนิยมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันกันระหว่างบริษัทเทปเพลงได้ก่อให้เกิดผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลงของศิลปินอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นในด้านรูปแบบหรือเนื้อหาก็ตาม ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ที่ประกอบธุรกิจเทปเพลงต่างก็มุ่งหวังที่จะได้รับผลตอบแทนจากการดำเนินธุรกิจ ดังนั้น จึงส่งผลให้การสร้างสรรค์ผลงานเพลงจำเป็นต้องเป็นไปตามความต้องการของตลาดอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

สมพงษ์ วิศิษฐ์วานิชย์ ได้กล่าวถึงการผลิตผลงานเพลงว่า

...การทำเทปเพลงออกมา ต้องดูความต้องการของผู้ฟัง เพราะเราทำเพื่อขายคนส่วนใหญ่ เราจึงต้องศึกษาว่าคนฟังชอบแบบใด แนวเพลงทิศทางไหนที่เขาต้องการ ต้องจับมาวิเคราะห์ให้ได้...¹

¹สัมภาษณ์ สมพงษ์ วิศิษฐ์วานิชย์, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท คีตาแผ่นเสียงและเทป จำกัด, 7 ธันวาคม 2530.

จะเห็นได้ว่าเทบเพลงไทยสากลในปัจจุบันนั้นมักจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอถึงเรื่องของคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเชิงสุนทรียภาพของผลงานเพลง

วิชชุ ภาวะสุทธิรักษ์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

... เทบเพลงเหมือนสินค้าตัวหนึ่ง ซึ่งมีการแข่งขันกันมาก ลักษณะที่เห็นได้เด่นชัดมากคือมีการลอกเลียนแบบกันซึ่งอาจทำให้ไม่มีการพัฒนาคุณภาพเท่าที่ควร แต่ทว่าที่มีคุณภาพก็มีอยู่บ้าง ...¹

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารูปแบบและเนื้อหาของเพลงไทยสากลจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ หากจะเห็นได้ว่าผลงานเพลงเหล่านั้นก็ยังคงได้รับความนิยมมาโดยตลอด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่เทบเพลงไทยสากลได้กระทำหน้าที่บางอย่างให้กับสังคม ฉะนั้น จึงมีส่วนทำให้เทบเพลงไทยสากลที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ยังสามารถดำรงอยู่ได้ หน้าที่ดังกล่าวนั้นก็คือ หน้าที่ในการให้ความบันเทิงแก่สมาชิกในสังคม ซึ่งเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของมนุษย์

การศึกษาเรื่อง "บทบาทของระบบธุรกิจเทบเพลงไทยสากลต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลง" มีความสอดคล้องกับแบบจำลองว่าด้วยระบบสื่อสารมวลชนอเมริกันของเดอเพลอร์ในแง่ต่าง ๆ ดังนี้คือ

- เจ็อนไขทางด้านเศรษฐกิจจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดถึงลักษณะของสัมพันธภาพระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ เทบเพลงไทยสากล และผู้ฟัง ดังจะเห็นได้ว่าจากการที่เป้าหมายของการดำเนินธุรกิจมุ่งไปที่ "ผลกำไร" นั้นได้ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของเพลงไทยสากลตาม "รสนิยม" ของ

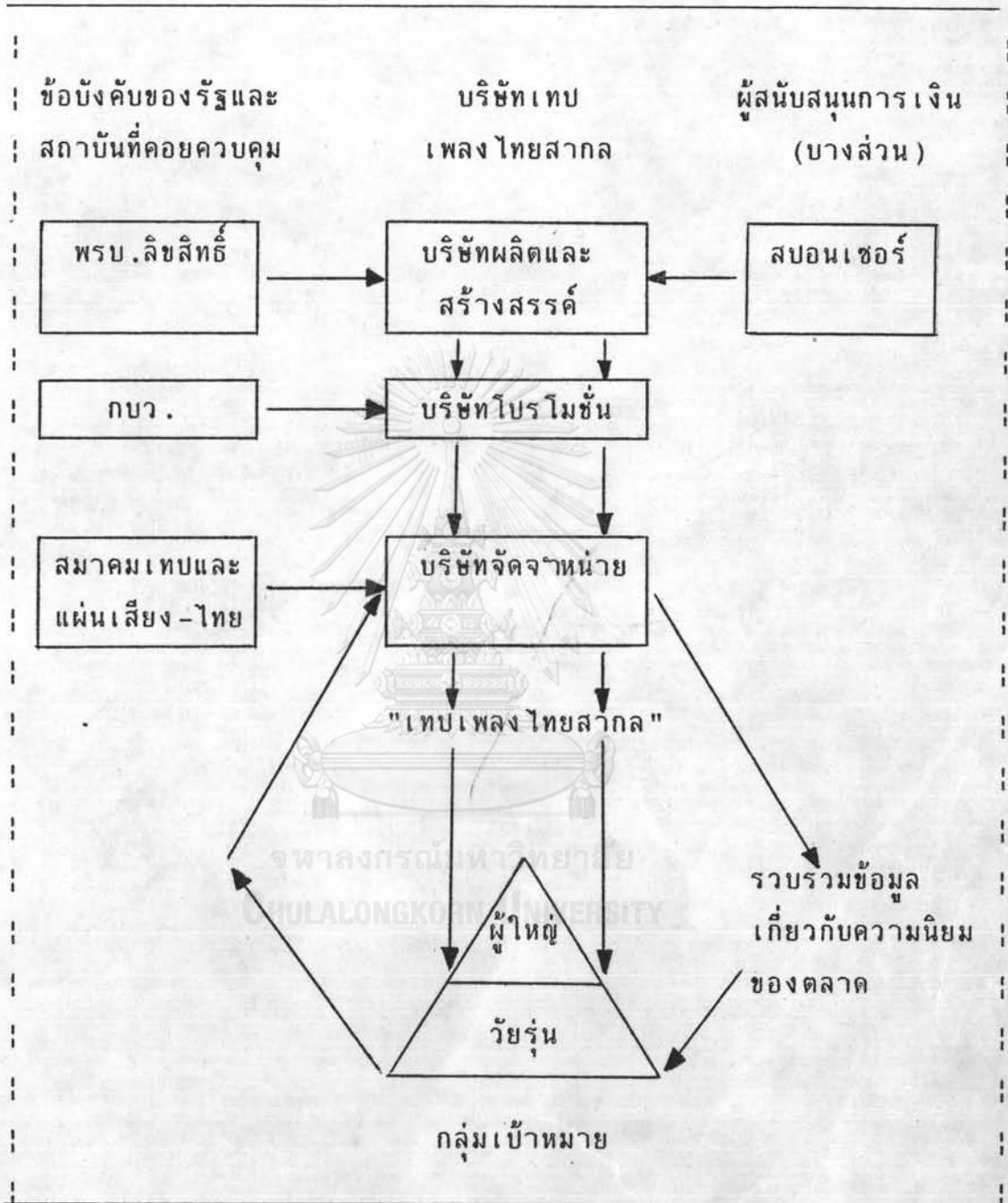
¹สัมภาษณ์ วิชชุ ภาวะสุทธิรักษ์, ผู้จัดการทั่วไป บริษัท ศรีเอเทีย อาร์ทิสต์ จำกัด, 18 สิงหาคม 2531.

ตลาด ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจไม่กล้าเสี่ยงที่จะสร้างผลงานที่ขัดต่อรสนิยมของผู้ฟังส่วนใหญ่ เพราะอาจมีผลกระทบต่อการค้าเนินธุรกิจ แม้ว่าการกระทำนั้นจะเป็น "การยกระดับ" รสนิยมของผู้ฟังจากเดิมให้ขึ้นมาเป็น "รสนิยมที่สูงขึ้น" อันเป็นหน้าที่ที่ศิลปินพึงกระทำก็ตาม

- ถึงแม้ว่าสมาชิกในสังคมบางกลุ่มมักจะวิพากษ์วิจารณ์ถึงคุณภาพของเพลงไทยสากลในปัจจุบันอยู่เสมอว่ายังขาดความไพเราะ ทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหา แต่ธุรกิจเทปเพลงไทยสากลก็ยังสามารถดำรงอยู่ได้และมีแนวโน้มที่จะเจริญรุดหน้ายิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะเพลงที่ผลิตและสร้างสรรค์ออกมาส่วนใหญ่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ฟังวัยรุ่น ซึ่งเป็นกลุ่มที่นิยมซื้อเทปมากที่สุด

- รสนิยมและความพึงพอใจของตลาดจะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการค้าเนินธุรกิจเทปเพลงไทยสากล ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่ผู้ฟังได้หันมาให้ความนิยมต่อเพลงแนวใดแนวหนึ่งที่เปลี่ยนไปจากเดิม ผู้ประกอบการธุรกิจเทปเพลงไทยสากลก็จะหาทางเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงรูปแบบและเนื้อหาของเพลง ตลอดจน ศิลปิน ดนตรี ไปถึงปกเทป ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ฟังส่วนใหญ่

ในที่นี้อาจเปรียบเทียบแบบจำลองของ เดอเพลอร์ เกี่ยวกับระบบสื่อสารมวลชนอเมริกันและการค้าเนินธุรกิจเทปเพลงไทยสากลได้ดังนี้คือ

ภาพที่ 2 แบบจำลองระบบการค้าเงินธุรกิจเทปเพลงไทยสากล

จากแบบจำลองข้างต้น สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้คือ

ประการแรก กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ ผู้บริโภค หรือ ผู้ฟัง นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการประกอบธุรกิจเทปเพลง เนื่องจากการผลิตเทปเพลงเป็นการผลิตสินค้าออกมาเพื่อสนองความต้องการของผู้ฟัง ดังจะเห็นได้ว่าการผลิตและสร้างสรรค์ผลงานเพลงออกมา โบรดิเวเซอร์จะพิจารณาถึงความต้องการของผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายว่านิยมเพลงในแนวใด ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่าผู้ฟังเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบและ เนื้อหาของเพลง ตลอดจนมีส่วนในการตัดสินใจว่าธุรกิจเทปเพลงจะดำรงอยู่ได้หรือไม่อีกด้วย การจำแนกกลุ่มผู้ฟัง โดยส่วนใหญ่แล้วจะ ใช้สมมติฐานทางอายุเป็นสำคัญ ผู้ประกอบธุรกิจเทปเพลงส่วนใหญ่จะมุ่ง เน้นไปที่กลุ่มวัยรุ่น เนื่องจากเป็นกลุ่มที่นิยมซื้อ เทปมากที่สุด และสามารถจูงใจได้ง่าย

ประการที่สอง สบอนเซอร์ หรือ ผู้ให้การสนับสนุนการเงิน (บางส่วน) ในปัจจุบัน การผลิตเทปเพลงแต่ละชุดมักจะต้องมีสบอนเซอร์ อาทิเช่น เครื่องดื่ม "PEPSI" เป็นสบอนเซอร์ให้กับ "วงเฉลียง" และ "COKE" เป็นสบอนเซอร์ให้ "ธงไชย แมคอินไตย์" เป็นต้น สบอนเซอร์เหล่านี้มักไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดรูปแบบและ เนื้อหาของเพลง หากจะให้การสนับสนุนในด้านการผลิตและสร้างสรรค์ผลงานเพลงของศิลปินบางส่วน โดยได้รับผลตอบแทนคือการลงโฆษณาสินค้าบนปกเทปด้านใน สบอนเซอร์มักจะเลือกสนับสนุนศิลปินที่คิดว่าเหมาะสมแก่การสื่อสารไปยังกลุ่มผู้บริโภคที่จะซื้อสินค้าของตน

ประการที่สาม บริษัทที่ดำเนินธุรกิจเทปเพลงไทยสากลประกอบไปด้วย บริษัทผลิตและสร้างสรรค์ผลงานเพลง บริษัทโบรโมชั่น และ บริษัทจัดจำหน่าย บริษัทเหล่านี้จะมีส่วนร่วมร่วมกันในการผลิตและสร้างสรรค์เทปเพลงไทยสากลออกมา เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมายและ เพื่อผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจการค้า

ประการที่สี่ ระเบียบข้อบังคับของรัฐและสถาบันต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของบริษัทที่ประกอบธุรกิจเทปเพลงไทยสากลจะประกอบไปด้วยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับปี พ.ศ. 2521 คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) และ สมาคมเทปและแผ่นเสียง-ไทย ระเบียบข้อบังคับของรัฐและสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของเทปเพลงไทยสากล กล่าวคือจะทำหน้าที่เป็นผู้วางดุลย์ผลประโยชน์ในเชิงการค้าของผู้ประกอบธุรกิจเทปเพลงไทยสากล

- พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับปี พ.ศ. 2521 มีขึ้นเพื่อพิทักษ์และรักษาผลประโยชน์ให้แก่ศิลปิน ไม่ว่าจะเป็นนักประพันธ์ทำนองและคำร้อง นักดนตรี คำร้อง นักเรียบเรียงเสียงประสาน พรบ.ลิขสิทธิ์เป็นกฎหมายที่คอยควบคุมมิให้บริษัทเทปเพลงใดก็ตามลอกเลียนหรือละเมิดลิขสิทธิ์จากศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานเพลง

- คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) จะมีหน้าที่ในการกลั่นกรองเนื้อหาสาระของเพลง ตลอดจนมิวสิควิดีโอที่จะเผยแพร่ไปสู่สาธารณชนโดยผ่านสื่อโทรทัศน์และวิทยุ กบว. มีบทบาทสำคัญต่อขั้นตอนในการโปรโมทเทปเพลงไทยสากลมากพอสมควรทีเดียว

- สมาคมเทปและแผ่นเสียง-ไทย จะมีหน้าที่ในการควบคุมมิให้มีการปลอมแปลงหรือลอกเลียนเทปเพลง สมาคมเทปฯ เป็นเสมือนผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของบริษัทผลิตและสร้างสรรค์ผลงานเพลง และ บริษัทจัดจำหน่าย

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าทั้งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ และ สมาคมเทปและแผ่นเสียง-ไทย ต่างก็มีส่วนในการรักษาผลประโยชน์ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ และช่วยให้การดำเนินงานธุรกิจเทปเพลงไทยสากลดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ในด้านของการควบคุมคุณภาพของผลงานเพลง ซึ่งเป็นส่วนที่มีความสำคัญยิ่งนั้น ยังไม่ได้มีการดำเนินการหามาตรการในการป้องกันอย่างจริงจัง

แนวคิดของสำนักแฟรงค์เฟิร์ต* (Frankfurt school)

ตามความคิดของสำนักแฟรงค์เฟิร์ตแล้ว วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ตลอดจนเพลงสมัยนิยมนั้นล้วนมีเป้าหมายเพื่อความบันเทิง ถึงแม้ว่าความบันเทิงจะช่วยในการผ่อนคลายความตึงเครียด แต่ก็อาจนำไปสู่ความมีดমনและวิปริตได้นอกจากนี้ การใช้เวลาว่างเพื่อความบันเทิงจะมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมการผลิตวัฒนธรรมที่มีมาตรฐานเดียวกันหมดและถูกจูงใจด้วยผลกำไรเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในสังคมมวลชนนั้น การใช้เวลาว่างมักจะถูกใช้เพื่อนำค่านิยมและแรงจูงใจที่เหมาะสมในสายตาของผู้มีอำนาจหรือผู้ปกครองประเทศไปสู่ประชาชน

การที่รูปแบบของสื่อมวลชนมีลักษณะซ้ำซาก ก็เช่นเดียวกับวิธีการผลิตอุตสาหกรรม ซึ่ง อะดอร์โน** (Adorno) เรียกว่า "การผลิตที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของสิ่งที่เหมือนกัน" มาร์คุเซ (Marcuse) ได้กล่าวถึงการประพันธ์เพลงประเภทคลาสสิกในอดีตที่ต้องอาศัยความประณีตและระยะเวลาอันยาวนานในการสร้างสรรค์ ฉะนั้นในการฟังเพลงประเภทดังกล่าว ผู้ฟังจึงต้องอาศัยสมาธิและความตั้งใจฟังอย่างดียิ่งจึงจะสามารถเข้าถึงแก่นของเพลงนั้นได้ ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าการประพันธ์เพลงคลาสสิกนี้จะยังคงเต็มไปด้วยความยากลำบาก แต่ผู้ฟังส่วนใหญ่มักจะฟังเพลงเหล่านั้นอย่างผิวเผินและไม่ได้ใส่ใจมากนัก เช่น การฟังเพลงควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมอย่างอื่นหรือเฝ้าเพลงคลาสสิกบางเพลงมาตัดตอน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

*สำนักแฟรงค์เฟิร์ตเป็นกลุ่มนักคิดชาวเยอรมันที่สังกัดหรือเกี่ยวข้องกับสถาบันวิจัยเพื่อการวิจัยสังคม (Institute for Social Research) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1923 บรรดานักคิดที่สังกัดกลุ่มนี้มีหลายคน ซึ่งต่างก็มีแนวคิดที่แตกต่างกันไปหลากหลายสาขาวิชา อาทิเช่น ปรัชญา สังคมวิทยา ดนตรีศึกษา จิตวิทยาสังคม ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ จิตวิเคราะห์ ฯลฯ แต่ต่างก็มีแนวคิดหลักเกี่ยวกับลัทธิมาร์กซ์

** เทโอดอร์ อะดอร์โน (Theodor Adorno) เป็นนักปรัชญาผู้ที่เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษาและสุนทรียศาสตร์ เขาได้ชี้ให้เห็นว่าผลงานศิลปะส่วนใหญ่ได้ถูกทำให้เป็นสินค้าภายใต้ระบบทุนนิยมผูกขาด

บางส่วนเพื่อนำมาใช้ในการโฆษณาสินค้า สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้คุณค่าของผลงานเพลงลดลงไป โรเซนเบิร์ก (Rosenberg) ได้กล่าวว่า "วัฒนธรรมมวลชนนั้นไม่เพียงแต่จะทำให้รสนิยมของเราตกต่ำลง แต่ยังเป็นอันตรายต่อความรู้สึกและสามารถนำไปสู่ลักษณะเบ็ดเสร็จนิยม* (authoritarian) อีกด้วย"

ในการศึกษาถึง "บทบาทของระบบธุรกิจเทปเพลงไทยสากลต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลง" มีความสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักแฟรงค์เฟิร์ตในส่วนของการพิจารณาว่าเพลงซึ่งนับเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมได้ถูกผลิตออกมาในลักษณะที่เป็นอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม การผลิตผลงานเพลงนี้ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบและเนื้อหาในทำนองเดียวกันหมด เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจต้องการให้ได้มาซึ่งผลกำไรสูงสุด ดังนั้นจึงไม่กล้าที่จะเสนอรูปแบบและเนื้อหาที่ผิดแผกไปจากความต้องการของตลาด นอกจากนี้จากการที่ศิลปินในปัจจุบันส่วนใหญ่นิยมทวนกลับไปเอาเพลงเก่าในอดีตซึ่งได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นอย่างประณีตโดยอาศัยระยะเวลาพอสมควรมาร้อง แต่ผู้ฟังมักฟังเพลงเหล่านั้นในขณะที่ทำกิจกรรมอื่นไปด้วย ก็ส่งผลให้คุณค่าของผลงานเพลงลดน้อยลงจากอดีตที่ผู้ฟังมักจะฟังด้วยความตั้งใจอย่างแท้จริง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

*ลัทธิเบ็ดเสร็จนิยมเป็นการมองของกลุ่มนักคิดจากสำนักแฟรงค์เฟิร์ตที่มองว่าสินค้าเป็นผลผลิตจากระบบทุนนิยม ซึ่งมองทุกแง่ทุกมุมของชีวิตมนุษย์ด้วยการค้า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบัน เท่าที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาพบว่างานวิจัยเกี่ยวกับ "ธุรกิจเทปเพลงไทยสากล" ยังมีอยู่น้อยมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากธุรกิจเทปเพลงไทยสากล เพิ่งมีกำเนิดขึ้นอย่างจริงจังเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นระยะเวลา 10 ปีมานี้เอง ประกอบกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจประเภทนี้ค่อนข้างจะยากลำบากเพราะเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันกันสูงและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่มีผู้ศึกษาวิจัยในเรื่องนี้มากนัก อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยบางเล่มที่สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานหรือประยุกต์ใช้กับการวิจัยครั้งนี้ อาทิเช่น

นุชนาฏ รามสมภพ¹ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครต่อเทปคาสเซ็ทเพลงไทยสากล" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความต้องการของผู้บริโภคเทปเพลงไทยสากล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อเทปคาสเซ็ทเพลงไทยสากล

ผลการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าเทปคาสเซ็ทเพลงไทยสากลชุดที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้ผลิตจะต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลงานเป็นอันดับแรกด้วยการสร้างผลงานเพลงที่ให้แนวความคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ฟังเพลงในปัจจุบันให้ความสนใจกับแนวดนตรีและความสามารถของนักดนตรีมากขึ้น จนกระทั่งแนวดนตรีได้กลายมาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่นิสิตนักศึกษาได้ใช้ในการพิจารณาเพื่อเลือกซื้อและการส่งเสริมการจำหน่ายยังคงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งปัจจัยหนึ่งในการจำหน่ายเทปคาสเซ็ทเพลงไทยสากล

¹นุชนาฏ รามสมภพ, "การศึกษาความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครต่อเทปคาสเซ็ทเพลงไทยสากล" (ปริชานันท์บริหารธุรกิจบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529)

งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบของการสร้างสรรค์ผลงานเพลงในส่วนของผู้รับ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง "บทบาทของระบบธุรกิจเทปเพลงไทยสากลต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลง" อันเป็นการศึกษาถึงผู้ส่งสาร (บริษัทเทปเพลงไทยสากล) และ สาร (ลักษณะการสร้างสรรค์ผลงานเพลง) คือช่วยทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงความคิดเห็นและความต้องการของผู้ฟังกลุ่มหนึ่ง (เฉพาะนิสิตนักศึกษา) ว่าผู้ฟังนั้นได้ให้ความสำคัญต่อคุณภาพของเทปเพลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านของแนวดนตรีและความสามารถของนักดนตรี ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงลักษณะการสร้างสรรค์ผลงานเพลงของศิลปินได้เป็นอย่างดีและยังสามารถใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างลักษณะการสร้างสรรค์ผลงานเพลงที่เป็นอยู่ในตลาดกับความต้องการของผู้ฟังว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่และเพราะเหตุใด นอกจากนี้ ยังช่วยทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจถึงกลยุทธ์และช่องทางในการทำโปรโมชั่นและการจัดจำหน่ายเทปเพลงไทยสากล ตลอดจนสภาพของการดำเนินธุรกิจเทปเพลงไทยสากลในปัจจุบันอีกด้วย

สุภา อังกระวารานนท์¹ ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาความหมายแฝงของคำว่า "ผู้หญิง" จากความเปรียบในบทเพลงไทยสากล" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายของความเปรียบเกี่ยวกับผู้หญิงจากบทเพลงไทยสากลและเพื่อหาความหมายแฝงของคำว่า "ผู้หญิง" ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลความเปรียบจากหนังสือเพลงที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2512-2525 จำนวนประมาณ 3,500 เพลง และพบว่ามี การเปรียบ 93 แบบเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ความหมายของแบบเปรียบเทียบ ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีแยกหน่วยประกอบทางความหมายเพื่อหาอรรถ-ลักษณะของแบบเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของความหมายแฝง

¹สุภา อังกระวารานนท์, "การศึกษาความหมายแฝงของคำว่า "ผู้หญิง" จากความเปรียบในบทเพลงไทยสากล" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526)

ผลการวิจัยแบบเปรียบเทียบแสดงว่าผู้เปรียบเทียบที่เป็นผู้ชายจะใช้แบบเปรียบเทียบที่มีโครงสร้างเป็นคานามค่าเดียวมากกว่าเป็นกลุ่มค่า ในขณะที่ผู้เปรียบเทียบที่เป็นผู้หญิงใช้แบบเปรียบเทียบที่มีโครงสร้างเป็นกลุ่มค่ามากกว่าเป็นคานามค่าเดียว

ภาวดี ตีพั้งตน¹ ได้ศึกษาเรื่อง "การเพี้ยนของเสียงวรรณยุกต์ในเพลงไทยลูกทุ่ง" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเพี้ยนของเสียงวรรณยุกต์และการรับรู้เสียงวรรณยุกต์ที่เพี้ยนไปในเพลงลูกทุ่ง และเพื่อตอบคำถามว่าเหตุใดผู้ฟังจึงเข้าใจความหมายของคำในเพลงไทยลูกทุ่งได้ในเมื่อได้เพี้ยนไปเนื่องมาจากอิทธิพลของท่านอง เพลง เนื้อหาของวิทยานิพนธ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ลักษณะการเพี้ยนของเสียงวรรณยุกต์ ลักษณะการรับรู้เสียงวรรณยุกต์ที่เพี้ยน และ สหสัมพันธ์ระหว่างการเพี้ยนของเสียงวรรณยุกต์และการรับรู้เสียงวรรณยุกต์ที่เพี้ยน

จากผลการวิเคราะห์ อาจสรุปได้ว่าการเพี้ยนของเสียงวรรณยุกต์เกิดขึ้นได้ใน 2 ลักษณะ คือ ระดับความสูงต่ำของเสียงวรรณยุกต์ และ การเปลี่ยนแปลงระดับเสียงสูงต่ำของวรรณยุกต์ ในด้านการรับรู้เสียงวรรณยุกต์ที่เพี้ยนในเพลงไทยลูกทุ่งจะขึ้นอยู่กับรูปร่างของเสียงวรรณยุกต์มากกว่าระดับของเสียง นอกจากนี้ การที่ผู้ฟังเข้าใจความหมายของคำในเพลงไทยลูกทุ่งที่วรรณยุกต์เพี้ยนไปได้ เนื่องจากมีบริบทช่วยชี้แนะ

งานวิจัยดังกล่าว เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ "เพลง" ในเชิงภาษาศาสตร์ ซึ่งสามารถใช้เป็นพื้นฐานในส่วนของการศึกษาถึงรูปลักษณะของเพลงไทยสากล และทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจเกี่ยวกับเพลงไทยสากลประเภทลูกกรุงและลูกทุ่ง ได้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น

¹ภาวดี ตีพั้งตน, "การเพี้ยนของเสียงวรรณยุกต์ในเพลงไทยลูกทุ่ง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525)

พงษ์ชัย ไทยวรรณศรี¹ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "วรรณกรรมจากบทเพลงสุนทราภรณ์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทเพลงสุนทราภรณ์ในด้านเนื้อหาสาระ และท่วงทำนองการแต่งในด้านการใช้ถ้อยคำและโวหาร ทั้งนี้ได้ศึกษาบทเพลงจากหนังสือรวมเพลงสุนทราภรณ์จำนวน 4 เล่ม

ผลจากการศึกษาในด้านเนื้อหาสาระพบว่าบทเพลงสุนทราภรณ์มีเนื้อหาที่กว้างขวาง สามารถจำแนกบทเพลงตามเนื้อหาได้เป็น 10 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เพลงปลุกใจและสดุดี เพลงสถาบันการศึกษา เพลงจังหวัดและหน่วยงาน เพลงสำหรับเยาวชน เพลงจากวรรณกรรม เพลงเกี่ยวกับประเพณี เทศกาลและการละเล่นประจำท้องถิ่น เพลงที่เป็นภาษิต เพลงสอนใจและเพลงคติธรรม เพลงชมธรรมชาติและชมความงามต่าง ๆ เพลงประเภทความรัก ความผิดหวัง เพลงสะท้อนสังคม และ เพลงที่เป็นละครหรือเรื่องราวสั้น ๆ ส่วนท่วงทำนองการแต่งบทเพลงสุนทราภรณ์ ในด้านการใช้ถ้อยคำและโวหารพบว่าบทเพลงสุนทราภรณ์มีการใช้ถ้อยคำและโวหารหลายประการ กล่าวคือ ในเรื่องถ้อยคำ มีการซ้ำคำ การเล่นคำ การประยักยัก การใช้คำง่าย การใช้ศัพท์สูง การใช้คำอุทาน การใช้คำในภาษาพูด และ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ ส่วนการใช้โวหาร มีการใช้โวหาร คือ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาและสาธกโวหาร และโวหารเชิงภาพพจน์ ซึ่งการใช้ถ้อยคำและโวหารในบทเพลงแต่ละประเภทรูปแบบแตกต่างกันไปตามประเภทเนื้อหาของบทเพลง

งานวิจัยดังกล่าวมีส่วนสัมพันธ์กับการศึกษาเรื่อง "บทบาทของระบบธุรกิจเทปเพลงไทยสากลต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลง" คือทำให้ผู้วิจัยทราบถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเพลงไทยสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่วงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นที่นิยม นอกจากนั้น ยังช่วยทำให้ทราบว่าในอดีตซึ่ง

¹พงษ์ชัย ไทยวรรณศรี, "วรรณกรรมจากบทเพลงสุนทราภรณ์" (ปริญญานันท์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2529)

ยังไม่มีระบบธุรกิจเทปเพลงเกิดขึ้นนั้น เนื้อหาของเพลงที่ปรากฏมีลักษณะ เป็นร้อยกรองที่มีลักษณะหลากหลาย ไม่ซ้ำซาก และมีความไพเราะทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหา แต่ครั้งระบบธุรกิจเทปเพลงได้เข้ามามีบทบาทต่อวงการเพลงไทยสากล ได้ส่งผลให้สุนทรียศาสตร์ในบทเพลงลดน้อยลง ดังคำกล่าวที่ว่า "เมื่อใดที่ธุรกิจเข้ามา ศิลปะก็จะหมดไป"

สิรินธร กิรติบุตร¹ ได้ศึกษาเรื่อง "เพลงปลุกใจไทย (พ.ศ. 2475-2525) : การวิเคราะห์ทางการเมือง" โดยการวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในเพลงปลุกใจไทยและการสื่อความหมายของภาษาที่ใช้เหล่านี้ ตลอดจนลักษณะทางดนตรีของเพลง เช่น ทานอง จังหวะ การใช้เครื่องดนตรี ฯลฯ โดยพิจารณาควบคู่ไป กับสภาพการณ์ทางการเมืองของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475-2525

ผลของการวิจัยพบว่าจำนวนเพลงปลุกใจไทยที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2475-2525 มีอยู่ถึง 448 เพลง นอกจากนี้ ยังมีเพลงปลุกใจที่สูญหายไปเป็นจำนวนมาก เพลงปลุกใจแต่ละเพลงมีวัตถุประสงค์ในการชักชวนให้ประชาชนเกิดความรู้สึกนึกคิดและให้มีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละสถานการณ์ เนื้อหาของเพลงปลุกใจนั้น ส่วนใหญ่จะชักชวนให้รักชาติ รักดีต่อชาติ และกระทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาชาติให้อยู่รอดและเจริญก้าวหน้าต่อไป ในเรื่องลักษณะของเพลง อาทิเช่น ทานอง จังหวะ การใช้เครื่องดนตรีนั้น มีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงไปในทางที่ดีขึ้นตลอดมา ในแง่ของผู้แต่งเพลงนั้นพบว่าเพลงปลุกใจส่วนใหญ่เกิดจากผู้แต่งเพลงมากกว่า 2 คนขึ้นไป นอกจากนี้ การพิจารณาถึงภาษา สำนวน และการใช้คำในเพลงปลุกใจ แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาของเพลงปลุกใจไทยมีส่วนส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเมืองไทยและการพัฒนาทางการเมืองของไทย

¹สิรินธร กิรติบุตร, "เพลงปลุกใจไทย (พ.ศ. 2475-2525) การวิเคราะห์ทางการเมือง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528)

งานวิจัยดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้คือสามารถนำข้อมูลบางส่วนมาใช้เป็นพื้นฐานในการกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของ เพลงไทยสากล โดยเฉพาะในส่วนของ เพลงปลุกใจไทย ทั้งยังทำให้ทราบถึงธรรมชาติของ เพลงว่ามีหลายประเภท และ เพลงปลุกใจก็นับเป็นเพลงประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับมิติทางด้านการเมือง นั่นก็คือระบบการเมือง มีบทบาทและอิทธิพลต่อ เนื้อหาของ เพลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงใดที่ผู้นำของประเทศต้องการที่จะรณรงค์ หรือชักจูงให้ประชาชนมีความรักชาติแล้ว เพลงปลุกใจจะทำหน้าที่สนองนโยบายของรัฐบาลอย่างเต็มที่ แต่ในด้านของมิติทาง เศรษฐกิจแล้ว เพลงปลุกใจไม่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหรือถูกใช้ เป็นเครื่องมือ เพื่อสนองผลประโยชน์ทางธุรกิจแต่อย่างใด

สุกัญญา สุกฉายา¹ ได้ศึกษาเรื่อง "เพลงปฏิพากย์ : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิเคราะห์" โดยมุ่งศึกษาถึงบทบาทในการนำเสนอเรื่อง เหตุที่ปรากฏในเพลงปฏิพากย์ โดยอาศัยแนวพินิจในเชิงประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และ จิตวิเคราะห์ รวมทั้งยังมีจุดมุ่งหมายที่จะรวบรวมเพลงปฏิพากย์ภาคกลางไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อพัฒนาการของ เพลงปฏิพากย์และบทเพลงของ เพลงปฏิพากย์ การเก็บข้อมูลภาคสนามเริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2520 - ตุลาคม พ.ศ. 2522 ผลจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสามารถรวบรวมเพลงปฏิพากย์ไว้ได้ 26 ชนิด รวมทั้งสิ้น 67 บท

ผลการวิจัยพบว่า เพลงปฏิพากย์ในระยะแรกน่าจะเป็น เพลงปฏิพากย์สั้นที่เกิดจากการรวมหมู่เพื่อประโยชน์ในการทำงานร่วมกันและเพื่อใช้เกี่ยวพาราสีกัน ต่อมาจึงมีการผูกโครงเรื่องให้ซับซ้อนขึ้นและมีการสมมติบทบาททำให้มีลักษณะเป็นการแสดง จึงเกิดเพลงปฏิพากย์ยาว และท้ายสุดได้พัฒนากลายมาเป็นมหรสพประเภทหนึ่งที่แยกคนร้องออกจากกลุ่มผู้ฟัง

¹สุกัญญา สุกฉายา, "เพลงปฏิพากย์ : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิเคราะห์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523)

งานวิจัยดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง "บทบาทของระบบธุรกิจเทปเพลงไทยสากลต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลง" คือ เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้วิจัยทราบถึงกำเนิดของ เพลงไทยว่ามีพัฒนาการมาอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยให้ทราบว่าในอดีตนั้น การฟังเพลงจะมีลักษณะเป็นการรวมกลุ่มกัน โดยอาศัยการร้องและเล่นสด เพื่อบรรลุนัดอุปประสงค์ต่าง ๆ ทั้งในด้านการงานและด้านความบันเทิง เช่น ทำให้เกิดความสามัคคีร่วมใจในการทำงานหรือการใช้เสียงเพลงเป็นสื่อในการแสดงถึงเจตน์เจานางบางอย่าง เช่น การเกี้ยวพาราสี ฯลฯ เป็นต้น จากการศึกษานี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ถึงลักษณะของการบริโภคเพลง ในปัจจุบันที่ผู้ฟังส่วนใหญ่มักฟังเพลงตามลำพังมากกว่าฟังเป็นกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและวัตถุประสงค์ของการฟังเพลงนั้นก็เพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว ซึ่งแตกต่างไปจากอดีตโดยสิ้นเชิง

นอกจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับเพลงอยู่อีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็ก อาทิเช่น ชุตินา พลานุเวช ได้ศึกษาเรื่อง "การศึกษาวิเคราะห์บทเห่กล่อมพระบรรทม" มัลลิกว วัฒนารักษ์ ได้ศึกษาเรื่อง "เพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิมภาคใต้" ศรีประภา ปาลสุทธิ ได้ศึกษาเรื่อง "วิเคราะห์เพลงกล่อมเด็กจังหวัดฉะเชิงเทรา" สุธิงค์ พงศ์ไพบูลย์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "วิเคราะห์สำรับตะ เพลงกล่อมเด็กภาคใต้" เป็นต้น สาเหตุที่มีผู้นิยมศึกษาเรื่องดังกล่าวอาจเนื่องมาจากว่า เพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงที่ได้ชื่อว่าเก่าแก่ที่สุด ดังนั้น จึงได้รับความสนใจอย่างมาก